

Hiện Tượng Tự Nhiên

Đàm Trung Pháp

Sau hơn bốn thập kỷ tị nạn tại Mỹ, nhiều người Việt chúng ta sử dụng tiếng Mỹ* thành thạo trong đời sống hàng ngày cũng như trong công ăn việc làm. Cũng vì vậy mà khi nói tiếng Việt với nhau tại quê hương mới này, chúng ta có khuynh hướng “chêm” khá nhiều tiếng Mỹ vào ngôn ngữ mẹ đẻ của mình. Trong các câu chuyện xã giao, trong báo chí, và ngay cả trong văn chương nữa, sự giao thoa giữa hai ngôn ngữ Việt và Mỹ là một hiện tượng tự nhiên và gần như không thể tránh được.

Các tiệm ăn mới khai trương thường không tính tiền nước uống cho thực khách và diễn đạt ý tưởng ấy bằng nhóm chữ **FREE NƯỚC NGỌT**. Kỳ diệu thay, nhóm chữ này dùng cú pháp Mỹ rất chính: Tính từ **FREE** mô tả danh từ “nước ngọt” được trình trọng đặt trước danh từ ấy!

Vài tiệm phở có sáng kiến bán phở làm sẵn cho người mua mang về nhà, và quảng cáo thứ phở đó là **PHỞ TO GO**. Khỏi phải nói, nhóm chữ này cũng đúng cú pháp Mỹ luôn!

Tôi được đọc trên báo chí một bài thơ vui của tác giả Nguyễn Phú Long, trong đó tiếng Mỹ thoải mái sánh vai cùng tiếng Việt. Đó bài thất ngôn tứ tuyệt “hai dòng ngôn ngữ” được sáng tác để mừng tân xuân buồn tẻ của người Việt nơi hải ngoại:

*Xe thư bưu điện đến rồi đi
Ngoài **COUPONS** ra chả có gì
Bạn tới chúc xuân khui nước ngọt
BUY ONE ngoài chợ **GET ONE FREE***

Khuynh Hướng Đại Đồng

Hiện tượng giao thoa ngôn ngữ của chúng ta thực ra là một khuynh hướng **ĐẠI ĐỒNG**.

Mọi sắc tộc di dân khác tại xứ này đều “chêm” tiếng Mỹ vào tiếng mẹ đẻ của họ, chẳng khác gì chúng ta cả. Khả năng sáng tạo của bộ óc loài người trong cách sử dụng hai ngôn ngữ thoải mái bên nhau để truyền thông hữu hiệu thực là thần kỳ.

Các ngữ học gia tại Mỹ ngày nay mệnh danh hiện tượng giao thoa ngôn ngữ ngoạn mục này là **CODE-SWITCHING** và phản bác dữ dội những lời phê bình lỗi thời lên án người sử dụng nó là cầu thả, lai căng, hoặc hỗn loạn trí tuệ. Trái lại, họ cho rằng những người có khả năng cho hai ngôn ngữ hòa hợp với nhau một cách hữu hiệu là những người thực sự đã làm chủ được cả hai ngôn ngữ ấy, và khi cần thiết (như khi giao dịch với một cá nhân đơn ngữ) họ dư khả năng sử dụng chúng một cách “tinh tuyền” không pha trộn chút nào.

Người ta từng ví von một cá nhân “đơn ngữ” (monolingual) như một ca sĩ chỉ có thể đơn ca, một cá nhân “song ngữ” (bilingual) như một ca sĩ có thể một mình song ca, và một cá nhân “đa ngữ” (multilingual) như nhạc trưởng một ban hợp ca. Oai thay là những người nói nhiều ngôn ngữ khác nhau!

Lý Do Giao Thoa Việt – Mỹ

Tiếng Việt nhiều khi không có ngữ vựng hoặc thành ngữ thỏa đáng để diễn tả một ý niệm mà chúng ta đã quá quen trong tiếng Mỹ. Thí dụ, khi còn ở quê nhà trước 1975, lúc bị bệnh không đi làm được, chúng ta đâu có gọi điện thoại vào sở để “cáo ốm” được? Thành ra, khi diễn tả ý niệm đó trong cuộc sống hiện tại, chúng ta liền cho thành ngữ rất tiện dụng của người Mỹ là **CALL IN SICK** giao duyên ngay với tiếng Việt mến yêu, để nảy sinh ra câu “Bữa nọ mình bệnh quá, đi làm hết nổi, thành ra phải **CALL IN SICK** rồi nhờ người ta đưa đi bác sĩ đấy!”

Những từ ngữ chuyên môn như **SOFTWARE, BLUEPRINT, EMAIL, WORKSHOP, FROSTBITE**, những công thức ngắn gọn để chào hỏi, chúc tụng, cảm tạ, hoặc chia tay trong tiếng Mỹ như **HELLO, GOOD MORNING, SORRY, CONGRATULATIONS, THANK YOU, BYE** cũng rất được chúng ta chiếu cố và sẵn sàng chêm vào tiếng nói chúng ta một cách tự nhiên.

CODE-SWITCHING là một cách ngăn chặn không cho người khác “nghe lóm” chuyện riêng tư của mình. Chẳng hạn, hai người Việt đang tâm sự với nhau bằng tiếng Mỹ trong thang máy mà chợt thấy một người Mỹ đứng bên cạnh có vẻ tò mò lắng nghe. Họ bèn chuyển câu chuyện buồn ấy sang tiếng Việt để được “yên tâm” hơn: **“MY WIFE HAS ASKED FOR A DIVORCE SINCE I LOST MY JOB LAST YEAR, YOU KNOW ...** Đã mất việc rồi lại sắp mất cả vợ nữa, đời tôi thật bất hạnh, anh ạ!”

Yếu tố Mỹ chêm trong tiếng Việt là một cách gián tiếp nói lên một mối liên kết giữa những người “đồng hội đồng thuyền” với nhau. Tôi biết chắc nhiều Việt kiều áo gấm về làng khi gặp nhau tại quê cũ thế nào cũng “pha” ê hề tiếng Mỹ vào tiếng Việt của họ, như thể để nhắc nhở mọi người mọi giới rằng họ là những “người Mỹ gốc Việt” chính cống sáng giá lắm đấy, chứ không phải là đồ bỏ đâu: **“HEY GUYS, YOU ARE FROM LITTLE SAIGON, RIGHT ?** Sẽ ở lại Việt Nam bao lâu?” ....**SIC!!!!**...nghèo mà ham...ngày hôm nay việt kiều ở khắp nơi, nghèo thấy mồ....cong lưng đi cày cả chục năm chưa chắc mua được chiếc lamborghini như các đại gia ở VN....

Yếu tố Mỹ trong tiếng Việt cũng cho thấy người nói sắp chuyển sang một thái độ mới, như để cảnh giác người nghe. Này nhé, khi thấy sắp đến giờ đi học mà đưa nhò còn nằm dài trên giường, người mẹ song ngữ Việt-Mỹ có thể phát ngôn: *“Này cu Tý, gần bảy giờ sáng rồi đấy nhá. Ngủ nhiều rồi mà. **NOW GET UP!**”*

Nghe bà mẹ hiền đang nói tiếng Việt rồi bà bắt chợt chuyển sang tiếng Mỹ ở câu cuối cùng thì cu Tý, dù có lì lợm đến mấy, chắc cũng phải nhảy ra khỏi giường tức khắc!

Vi Trí Giao Thoa Trong Câu

Các danh từ, động từ, tính từ Mỹ có thể được chêm vào chỗ phù hợp trong câu:

“Chị ơi, em đang **DEPRESSED** quá vì em và thằng **BOYFRIEND** vừa **SPLIT** rồi!”

Các số từ, giới từ, liên từ Mỹ hầu như không thể được chêm vào câu Việt. Tôi chưa nghe ai nói: “Bà ấy nghỉ **FIFTEEN** ngày nữa việc này mới xong,” hoặc “Làm ơn dẫn con chó **ACROSS** con đường này dùm tôi đi,” hoặc **“ALTHOUGH** Lan nghèo, cô ta rất hạnh phúc.”

Các từ ngữ thông dụng tiếng Mỹ thường được chêm vào đầu hay cuối câu: **“AS A MATTER OF FACT,** nó vừa đến thăm tôi hôm qua mà,” hoặc **“Tay ấy thì xạo hết chỗ nói rồi, *YOU KNOW.*”**

Trong một câu kép (compound sentence) hoặc một câu phức hợp (complex sentence), tiếng Mỹ có thể chiếm nguyên một mệnh đề trong đó: **“YOU CAN DRINK COFFEE,** nhưng tôi sẽ uống nước trà” hoặc “Nếu mà anh quá mệt, **PLEASE STAY HOME TOMORROW.**”

Kết Luận

Tôi mạn phép “chêm” tiếng Mỹ vào trong phần kết luận dưới đây. Rất mong quý bạn đọc không chê là tôi nói tiếng Việt “quá cầu thả” nhá: “Hiện tượng **CODE SWITCHING** giữa hai ngôn ngữ Việt và Mỹ là một **NATURAL PHENOMENON**, cho nên chúng ta chẳng phải **WORRY** gì cả về vấn đề này đâu.

Vả lại, cái **HABIT** chêm tiếng Mỹ vào tiếng Việt này nó khó **QUIT** lắm! Quý bạn cứ **TRY YOUR BEST** nói “tiếng Việt tinh tuyền” về **POLITICS** hoặc **JOBS** trong một bữa cơm gia đình mà coi.

IT WILL BE A PAIN, tin tôi đi!

Đàm Trung Pháp